

“

Ανάμεσα στους δύο Πολέμους, απηχούσε τον κυνισμό που ακολούθησε το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου, τον κλονισμό της πίστης, την πολιτική σύγχυση, την αβεβαιότητα του ατόμου [...] και την αποτυχία της δράσης: η ανθρώπινη κατάσταση ήταν τραγική. Τις δύο δεκαετίες που ακολουθούν το 1940, επανέρχονται η αυτοπεποίθηση και η πίστη: η αφοσίωση σε έναν δίκαιο σκοπό επιτρέπει ξανά το χτίσιμο νοήματος, μέσα από το χάος. Από το 1960 ωστόσο, το κλίμα γίνεται για άλλη μια φορά αρνητικό και πεσιμιστικό: το Νέο Μυθιστόρημα δυναμιτίζει τον μύθο του ρεαλισμού και ο δομισμός επιμένει ότι το νόημα δεν ορίζεται από την υποκειμενικότητα του ατόμου, αλλά από τις δυσδιάκριτες διεργασίες ψυχαναλυτικών και συλλογικών δυνάμεων, υπερβολικά πολύπλοκων για να τις δαμάσει η οπτική γωνία του ατόμου.

“

Μετά το 1975 οι ιδεολογίες κατέρρευσαν και σταδιακά επέστρεψε η πίστη: “το ανθρώπινο υποκείμενο” έγινε και πάλι πρόσωπο, ένα άτομο ικανό να συγκροτήσει νοήματα, τα οποία να έχουν ισχύ τουλάχιστον για το ίδιο το άτομο, αν όχι και για τρίτους. Ο νεκρός συγγραφέας αναστήθηκε και είχε ξανά την ελευθερία να στραφεί στην αφήγηση, να πειραματιστεί με ‘μετα-λογοτεχνικούς’ τρόπους και να δημιουργήσει ποικίλες μορφές αξιοποιώντας το τυπικό δημοφιλών μυθοπλαστικών ειδών.

David Coward, *A history of french literature. From “Chanson de geste” to cinema, 2002.*

Vassilis Vassilikos, *The plant* [To fyllo, 1961], translated by: Edmund & Mary Keeley, Alfred A. Knopf, 1964

δομή, τις πλάκες να πέφτουν γρήγορα ή μια μετά την άλλη και είπε : να μπορούν οι τοίχοι. Και άρχισαν τα τετράγωνα να κλείνουν με τοίβλα κ' έτσι το σπίτι που ως τότε ήταν μάνα ένα σκέτος σκελετός έπαιρνε σάρκα, χάριζε απ' το χάος. Μονάχα μερικές τρύπες τετράγωνα, όπου θα μπαί- ναν οι πόρτες και τα παράθυρα, μέναν ακόμα άνοιχτές συγ- κωνωνώντας με το σκοτάδι της άβυσσου. Και είδε ο Κύριος ότι η μπιτονέρα κάτω σταμάτησε ν' αλέθει, τα βαρούλλα κι αυτά σταμάτησαν το άνεβοκπέβασμα, τα γιατικά ξε- λωθήκαν κι ότι οι περισσότεροι από τους χτίστες φύγανε και είπε τότε : να έρθουν οι μαραγκοί, οι σοβατζήδες, οι ύδραυ- λικοί και οι ηλεκτρολόγοι. Κι από την κεντρική είσοδο μπουκάρισαν μες το άδειο έσωτερικό φουρνιές ανθρώπων με διαφορετικά σύνεργα ή καθέναν που έστηναν τα νεύρα, φέρ- ναν το αίμα κ' έβαφαν το άψυχο πρόσωπο του σπιτιού. Οι μαραγκοί περνούσαν τα κουφώματα στις πόρτες και στα παράθυρα, φτιάχναν τις ντουλάπες και τα ράφια, ντύναν με ξύλο κασταניים, ψαροκοικαλιστά, τα πατώματα. Οι σο- βατζήδες με πλατανόβουρτσες βάραν μ' έλαιόχρωμα τους τοίχους και με ύδρόχρωμα τα πρόκια και τα πόδια. Οι ύδραυλικοί φέρναν το νερό απ' έξω, σιάχναν τις βρύσες, τα λουτρά, τα λούγια, τους σωλήνες. Και οι ηλεκτρολόγοι φτιά- ζαν την εγκατάσταση του άσκινέρ, τοποθετήσαν μετρητές κάτω στην είσοδο, πέρασαν σύρματα και καλώδια παντού, βάλαν τους διακόπτες, τις πρίζες, τις ασφάλειες. Ύπηρχαν κι άλλοι μερικοί που με τριβίδια γυάλιζαν τα μάρμαρα της σκάλας. Κι όταν ο Κύριος είδε πως όλα στην πολυκατοικία ήταν έτοιμα—πέντε μήνες πέρασαν απ' τον καιρό που άρ- χισε να την χτίζει—είπε: τώρα άς έρθουν και οι άνθρωποι.

Αυτός, πρίν μπαί, στάθηκε κάτω στην είσοδο και διά- βασε τα όνόματά τους που άνεβαίναν κλιμακωτά δίπλα στί κουδούνια:

ΤΟΥΛΑ και **ΜΑΙΡΗ**
Ράπτρια

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΡΑΣ
Νευρολόγος—Ψυχίατρος

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
Υγασματέμπορος

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Α. ΠΑΥΤΑΣ
Δημόσιος Ύπαλληλος
ΚΕΒΟΡΚ ΠΟΠΟΛΙΑΝ
Συλλέκτης
ΛΕΣΧΗ ΤΩΝ ΣΙΑΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΝ
ΣΥΜΕΩΝ ΕΞΑΛΑΚΤΥΛΟΣ
Ταξίαρχος έ. ά.

Πήδηξε στη δεξιάνη στήλη κι άρχισε να καταβαίνει:

JEAN - JACQUES LEBELLE
ΛΕΣΧΗ ΤΩΝ ΣΙΑΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΗΣ Α. ΚΑΡΜΙΡΙΑΔΗΣ
Γυμναστήτης
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΝΤΩΝΑΚΑΚΗΣ
τ. Βουλαντής
ΜΑΛΒΙΝΑ ΠΕΡΙΒΟΛΑΡΗ
Μαία
ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΟΥΣΑΜΙΑΗΣ
Γεν. Άντιστρατηγός
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Ι. ΚΑΛΦΟΓΛΟΥ
Ζωόμαχος
ΘΥΡΩΡΟΣ

Ζαλίστηκε. Τα όνόματα των ανθρώπων χορούσαν μες τα μάτια του. Τα έβλεπε μέσα σ' ένα πηχτό διάφανο όγρο ν' αλλάζουν θέσεις, να βγαίνουν από τα στενά τους πλαίσια. Είθε πως δέν ξεχώριζε πια τίποτα, όπως στον κινηματο- γράφο με την άτέλειωτη παράταξη των κομπάρσων και των βοηθών, όπως στο νεκροταφείο με τους πικνοφυτεμαμένους κάθετους σταυρούς. Έστρεψε τα μάτια του να του φύγει ή ζαλάδα. Και μπήκε μέσα.

Με την είκογένειά του πιάσκανε το δεξί διαμέρισμα στον έκτο όροφο της καινούργιας πολυκατοικίας. Ή δική του κάμαρα ήταν κάπως πιο ξεχωριστή απ' το υπόλοιπο σπίτι και ό ένας τοίχος της γειτόνευε με το άπόστρατο ταξίαρχο. Οι γυναίκες του, δέν είχε άλλα άδέρφια, πιάσκανε το δωμά- τιο που ήταν άρισतरά, καθώς έμπικνες, από την τραπέζα- ρία με το συνεχόμενο σαλόνι. Ύπηρχε ακόμα μια κάμαρα

“

«Γιατί πράγματι η γενιά συγγραφέων που εκδηλώνεται στη δεκαετία του 1960 αισθάνεται θύμα της ειρήνης, επειδή έχασε το πλεονέκτημα της έξαρσης των ιδανικών του αντιφασιστικού πολέμου, νιώθει ότι ζει σε μια δύσκολη ισορροπία ψυχροπολεμικού τρόμου και ότι κινδυνεύει να γίνει βορά στο θηρίο της μηχανής, του ολοένα εξελισσόμενου μαζικού πολιτισμού, ή ακόμα και βορά στα ‘μηχανάκια’ ένα παιχνίδι που καταβροχθίζει. Αναζητά λοιπόν διεξόδους, άλλοτε στην άρνηση ή στην άρνηση της άρνησης, άλλοτε σε μορφές εναλλακτικής κοινοβιακής ζωής. [...] Η γενιά για την οποία μιλάμε είναι πράγματι μια γενιά της οργής, μιας οργής που προκύπτει αφενός από τη διάψευση των προσδοκιών, αφετέρου από το άγχος της ζωής σε έναν κόσμο που σαφώς φαίνεται ότι αφήνει πίσω τη φτώχεια – γιατί η υπέρβαση της ανέχειας προκαλεί όχι λίγη ενοχή».

Αγγέλα Καστρινάκη, «Τα οργισμένα νιάτα της ελληνικής πεζογραφίας»: Η πεζογραφία στη μακρά δεκαετία του 1960.

“

«Από τους μεγαλύτερους αδελφούς μας πάλι διαφέρουμε στο ότι εμείς δεν μπορούμε να δούμε τα πράγματα σε άσπρο και μαύρο, όπως τα βλέπουν αυτοί, κι η ιστορία μάς δίδαξε, από τα λάθη εκείνων, ότι η ρευστότητα του κόσμου που ζούμε επιβάλλει μια μεγαλύτερη προσοχή από μέρους μας στις αποχρώσεις των φαινομένων παρά στα ίδια τα φαινόμενα. Έτσι δεν υπάρχει τίποτα πιο ανεδαφικό απ' το να είναι κανείς απ' τη γενιά μας αριστερός ή δεξιός [...]. Κι εξάλλου βρήκαμε πως ανάμεσα στο συν και το πλην υπάρχει μια τρίτη κατάσταση, όπως ανάμεσα στο κόκκινο και το πράσινο φως που ρυθμίζουν την κυκλοφορία μεσολαβεί ένα κίτρινο, που προειδοποιεί και που τις νύχτες μένει μόνο του, όταν τ' άλλο δυο κοιμούνται, κι αναβοσβήνει επίμονα, ερεθίζοντας την επαγρύπνησή μας».

Βασίλης Βασιλικός, «Η χώρα που δε μας χωράει» (14.7.1962)

“

[Με την Τριλογία] Προσπάθησα να δώσω ό,τι ένιωθα σαν νέος που ζει μέσα σ' έναν κόσμο που δεν τον διάλεξε αυτός για να ζήσει. Που, αφού γνώρισε την ασφυξία και το αδιέξοδο του παράλογου αστικού μας κόσμου, περνάει έπειτα από το μεσαιωνικό σκοτάδι της πανεπιστημιακής ζωής, για να θαφτεί κατόπιν στον στρατό, όπου σαν ζωντανός νεκρός αναπολεί τις μέρες της νεκρής ζωντάνιας. Παράλληλα με τον εσωτερικό προβληματισμό του ήρωά μου, προσπάθησα να ζωγραφίσω, όσο γίνεται πιο αδρά, την κτηνώδη βαναυσότητα της κοινωνίας που μοχθεί για να σκοτώσει ό,τι πιο αληθινό και πιο γνήσιο κρύβουμε μέσα μας. Και το κοινωνικό περιβάλλον είναι το μεγάλο τείχος που αγωνίστηκα για να γκρεμίσω.

**Βασίλης Βασιλικός, «Συνέντευξη στον Βαγγέλη Ψυρράκη», περ. Ταχυδρόμος
(10.3.1962)**